

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska fakultetsnämnden

Box 256
SE-751 05 Uppsala

REMISSYTTRANDE

1 (4)

2018-09-14

JURFAK 2018/38

Justitiedepartementet

Remiss av Snabbare lagföring (Ds 2018:9) (Ju2018/02403/DÖM)

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet har genom remiss ålagts att yttra sig över promemorian Snabbare lagföring (Ds 2018:9). Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Jourdomstolar

Fakultetsnämnden delar utredarens uppfattning att jourdomstolar i brottmål inte bör införas. Som utredaren framhåller skulle endast ett begränsat antal mål kunna avgöras av sådana domstolar och en omedelbar lagföring skulle kunna innebära ett åsidosättande av den misstänktes grundläggande rättigheter enligt lag.

Snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare

I augusti 2017 lade Justitiedepartementet fram ett förslag till försöksverksamhet för snabbare lagföring av vuxna lagöverträdare (Ds 2017:36). Försöksverksamheten, som startade i norra Stockholm i januari 2018 och som ska pågå i två år, ska möjliggöra lagföring av enklare mängdbrott på kortare tid, två till sex veckor från polisens ingripande. Förfarandet bygger på samverkan mellan bland annat polis, åklagare, domstol och kriminalvård. Utredaren föreslår nu att försöksverksamheten ska utvidgas geografiskt och att den ska förlängas under ytterligare två år, 2019–2021. Härigenom ska en utveckling möjliggöras, där en inriktning och ett eventuellt arbetsmål kan vara att hela eller delar av projektets idéer och metoder ska göras bestående i hela landet. Det föreslås vidare att den tillfälliga lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål, som trätt i kraft den 1 maj 2018, ska förlängas till utgången av 2021.

Fakultetsnämnden ser positivt på att åtgärder vidtas som syftar till att förkorta handläggningstiden när det gäller enklare mängdbrott. Nämnden har inga invändningar mot att försöksverksamheten utvidgas, förutsatt att det sker med bibehållen rättssäkerhet för den misstänkte. Det kan antas att en på föreslaget sätt utvidgad försöksverksamhet ger ett bredare och säkrare bedömningsunderlag inför en utvärdering av försöksverksamheten och därmed

inför en bedömning av om ett permanent snabbförfarande för vuxna lagöverträdare bör införas.

Snabbare lagföring för unga lagöverträdare

I promemorian föreslås införandet av en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för lagöverträdare som är under 18 år. Försöksverksamheten som, enligt förslaget, är tänkt att genomföras inom ramen för den pågående försöksverksamheten i norra Stockholm, ska påbörjas i januari 2019 och pågå under två år. Snabbförfarandet är avsett för brottslighet som utreds inom ramen för en polisledt förundersökning som inletts genom ingripande från polis. Enligt utredaren bygger snabbförfarandet på en ökad samverkan mellan polisen och socialtjänsten i inledningsskedet av brottsutredningen och på en metod för polisen att genomföra omedelbara utredningsåtgärder i samband med ett ingripande och under aktiv ledning av en förundersökningsledare. Mer konkret föreslås att det första förhöret med den unge bör hållas inom en vecka från brottet och att vid detta förhör, i den mån det är aktuellt, ska närvara offentlig försvarare, vårdnadshavare och socialtjänst. Misstanke om brott ska, om det är möjligt, delges senast vid detta tillfälle. Målet sägs också vara att den unge ska lagföras inom tio veckor från brottet. Utredaren föreslår inte någon ändring av gällande tidsfrister i ärenden med unga lagöverträdare.

Fakultetsnämnden ansluter sig till utredarens uppfattning att det är angeläget att en förundersökning mot en misstänkt person under 18 år bedrivs med särskild skyndsamhet. En snabb lagföring kan öka förutsättningarna för adekvata och snabba behandlings- och stödåtgärder. En skyndsamt handläggning kan också göra sambandet mellan brott och reaktion tydligare för den misstänkte och därigenom minska risken för fortsatt kriminalitet. Fakultetsnämnden har mot bakgrund härav inget att erinra mot att ett första förhör hålls med den misstänkte inom en vecka från brottet och att det sker en ökad samverkan mellan de inblandade aktörerna på ett tidigt stadium av förundersökningen. Viktigt är dock att strävan att påskynda lagföringen av unga lagöverträdare inte tillåts leda till att förundersökningarna forceras så att det påverkar kvaliteten på brottsutredningarna negativt. Fakultetsnämnden vill därför särskilt betona vikten av att en snabb handläggning inte tillåts ske på bekostnad av den unges misstänktes rättssäkerhet.

Häktning och snabbare lagföring av frihetsberövade vid mindre allvarlig brottslighet

Utredaren föreslår att en ny häktningsbestämmelse ska införas som innebär att häktning ska vara möjlig oavsett brottets straffskala, om det finns risk att en person som är på sannolika skäl misstänkt för ett brott fortsätter sin brottsliga verksamhet och det inte kan antas att påföljden endast stannar vid böter (förslaget till 24:2 första stycket 3 RB). Han framhåller att det, trots att det är

angeläget ur ett samhällsperspektiv, i dagsläget inte går att använda tvångsmedel för de mindre allvarliga brotten och det även i de fall återfall i sådan brottslighet föranleder fängelsestraff.

Fakultetsnämnden avstyrker förslaget om införande av en ny regel som innebär att häktning ska kunna ske oberoende av brottets beskaffenhet vid risk för fortsatt brottslighet från den misstänktes sida. En grundläggande princip inom straffprocessen är att en misstänkt ska behandlas som oskyldig till dess en fällande dom föreligger. Frihetsberövande under förfarandet bör därför vara påkallat av mycket starka allmänna intressen och häktning bör i allmänhet kunna ske endast vid brott av mer allvarlig beskaffenhet.

Av utredningen framgår att de situationer som främst avses med den föreslagna häktningsregeln är de allvarligaste återfallssituationerna vid mindre allvarlig brottslighet, t ex olovlig körning, grovt brott. En avsaknad av möjlighet till ingripande i dessa situationer skulle enligt utredaren kunna framstå som stötande, särskilt med tanke på den fara som allmänheten i vissa fall utsätts för på grund av brotten. Eftersträvas ett starkare skydd för allmänheten i dessa återfallssituationer bör dock detta enligt fakultetsnämnden inte ske genom ändring av häktningsreglerna utan bör i så fall strafflatituden för de aktuella brotten ses över och vid behov ändras. Straffskalorna ger besked om de olika brotten straffvärde och därmed också om samhällets intresse och behov av skydd mot sådana brott (se prop 1986/87:112 s 27). Här förefaller det som om utredningen med en ökad häktningsmöjlighet strävar efter att uppnå just de fördelar som är förknippade med och bättre uppnås genom en ändrad straffskala. Genom att justera straffskalan så att ett års fängelse ingår möjliggör man häktning under tid som förlöper innan straffet kan verkställas.

Förenklade bestämmelser om slutunderrättelse vid enklare förundersökningar

För att få till stånd en snabbare lagföring av enklare brottmål föreslås i promemorian införandet av en ny bestämmelse, 23:18 c § RB, som medger undantag från kravet i 23:18 a RB på så kallad slutunderrättelse. Enligt första stycket i den föreslagna bestämmelsen, får när fråga är om en förundersökning som leds av Polismyndigheten och det för brottet inte är föreskrivet strängare straff än fängelse under sex månader, åtal beslutas trots att den misstänkte och dennas försvarare inte underrättats om att de har rätt att ta del av vad som förekommit under förundersökningen och rätt att begära komplettering av denna.

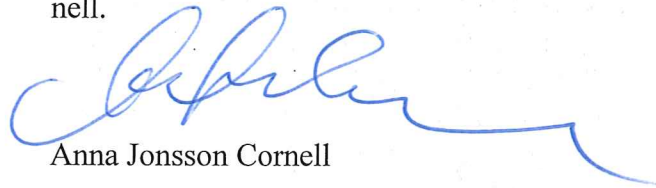
Det som sägs i första stycket av den föreslagna regeln ska enligt dess andra stycke gälla även när strängare straff än fängelse under sex månader är föreskrivet för brottet om antingen den misstänkte har förklarat att han eller hon avstår från sin rätt till underrättelse eller den misstänkte avvikit eller håller sig undan på ett sätt som medför att han eller hon inte kan slutunderrättas.

Har underrättelse inte skett före åtalet ska sådan ske senast i samband med delgivning av stämning (förslaget till 23:18 c tredje stycket RB).

Fakultetsnämnden avstyrker utredarens förslag till 23:18 c § RB. Nämnden menar att misstänkta, även i fall av lindrigare brottslighet, ska ha rätt att ta del av allt utredningsmaterial som ingår i förundersökningen. Härför talar den misstänktes rätt till ett rättvist och effektivt försvar. Det kan erinras om att den misstänktes rätt till insyn i utredningen blir mer omfattande från det att förundersökningsledaren har slutfört sin utredning. Rätten att ta del av vad som förekommit vid förundersökningen kan då inte begränsas enligt rättegångsbalkens regler. Att, enligt vad som framhålls i promemorian, den misstänkte och dennes försvarare fortfarande ska ha rätt att fortlöpande under förundersökningens gång ta del av det som förekommit under förundersökningen (jfr 23:18 andra stycket RB) är enligt nämndens uppfattning inte tillräckligt för att tillvarata den misstänktes rätt till insyn i utredningen.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av docent Elisabeth Leherberg efter hörande av professor Eric Bylander. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens prodekanus, professor Anna Jonsson Cornell.

Anna Jonsson Cornell